

Indrukwekkende beeldengroep van Emil Krieger

Duitse oorlogskerkhoven

Boomgaarden van de dood

Waar de Britse en Franse oorlogskerkhoven in de Westhoek open en bloot, bijna triomfantelijk in het landschap aanwezig zijn, liggen de Duitse soldatenkerkhoven van Vladslo en Langemark teruggetrokken achter hoge heggen en muren, in de schaduw van eiken, bijna alsof ze zich schamen voor hun eigen doden. Hier geen helden, geen roem. Alleen een veelzeggende stilte, een stille aanklacht. Ze hebben iets van een park, deze Duitse soldatenkerkhoven. 'Boomgaarden van de dood' zoals voormalig Standaardjournalist Gaston Durnez ze ooit noemde. De kale stammen van de eiken rijzen op uit het gras, bijna als pilaren van een kathedraal. In het gras liggen honderden vierkante stenen van grijs basalt, netjes op lange rijen, met de namen van de gesneuvelden, hun rang en de datum waarop ze stierven. Een twintigtal namen op elke steen.

Tekst Paul Geerts • Foto's Andy Malengier | VVOG

Kenmerkend voor de Duitse oorlogskerkhoven zijn de her en der geplaatste kruisen in basalt en het geometrisch patroon van liggende vierkante grafstenen

Langemark

De begraafplaats van Langemark werd ontworpen door de Duitse landschapsarchitect Robert Tischler. Ze heeft een rechthoekig grondplan en is gedeeltelijk omringd door grachten en aan de vier zijden omgeven door een lage muur in rode zandsteen, afgedekt met aarde en gras. De begraafplaats zelf heeft een lager (bij het binnenkomen) en een hoger gelegen gedeelte dat wordt bereikt via enkele trappen, waar oorspronkelijk klaprozen waren gezaaid. In een geometrisch patroon liggen vierkante, platte grafstenen in het gras. Hier en daar staan groepjes van drie kruisen uit basalt. Hoge eiken overschaduwden het geheel. Achter het monumentale poortgebouw van roze zandsteen, dat doet denken aan een

Egyptische tempel, liggen ruim 44.000 Duitse soldaten begraven. Toen in de jaren vijftig alle Duitse gesneuvelden in België werden samengebracht op vier begraafplaatsen, werden bijna 25.000 niet-geïdentificeerde lichamen van andere kerkhoven in Langemark in een 'kameradengraf' bijgezet. Rond het massagraf staan een dertigtal zware, rechthoekige opstaande stenen aan de twee kanten bekleed met 68 bronzen gedenkplaten. Aan de achterzijde van het massagraf, tegen de scheidingsmuur tussen het toegangsgedebouw en de eigenlijke begraafplaats, werd een beeldengroep van Emil Krieger van vier treurende soldaten geplaatst. In 1984 werd de oorspronkelijke verbindingsmuur afgebroken en kwam de beeldengroep achteraan op de begraafplaats.

Op het hoger gelegen deel van de begraafplaats staan drie gerestaureerde Duitse bunkers, met de toegangen gekeerd naar de Duitse verdedigingslijn (Hindenburglijn Langemark-Geluveld) en met elkaar verbonden via grote betonblokken die de verdedigingslijn nog meer benadrukken.

Enkele jaren geleden werd bij de parking naast de begraafplaats een nieuw onthaalpaviljoen gebouwd. Het is een sober, langwerpige zwart balkvolume van 25m lang en 3m breed. Aan de kant van de begraafplaats zijn drie verticale gleuven, die fungeren als lichtspleten maar ook als zichtspleten op de begraafplaats.

Treurend ouderpaar, ontroerende beeldengroep van de Duitse beeldhouwster Käthe Kollwitz

Vladslo

Ook de begraafplaats in het Praatbos in Vladslo werd in 1955 heraangelegd volgens de plannen van landschapsarchitect Robert Tischler. Hier liggen bijna 26.000 Duitse soldaten begraven. De begraafplaats heeft een rechthoekig grondplan, aan de vier zijden omgeven door een hoge beukenhaag. Ze is opgebouwd uit tien symmetrisch aangelegde perken, met grote vierkante, platliggende granieten tegels in het gras. Tegen de hagen staan enkele rechtopstaande oudere graf- en gedenkstenen en stenen zitbanken. Her en der tussen de graven staan lage, zware basalten kruisjes, steeds per twee gerangschikt.

“ De Duitse soldatenkerkhoven liggen teruggetrokken in de schaduw van monumentale eiken, alsof ze zich schamen voor hun eigen doden.

Het toegangsgebouw is opgetrokken uit rode baksteen. De doorgang naar de begraafplaats wordt ondersteund door twee zware zuilen. Achteraan op de begraafplaats staat de ontroerende beeldengroep van het treurend ouderpaar van de Duitse beeldhouwster Käthe Kollwitz. De moeder zit geknield en buigt

voorover naar het graf van haar 18-jarige zoon Peter, die hier in de buurt sneuvelde, en naar alle graven van alle zonen van alle moeders die hier liggen.

Meer info
www.volksbund.de
www.wo1.be

Het toegangsgebouw wordt geschaagd door twee zware zuilen.

Op de begraafplaats in Vladlo werden de betonnen tegels van de de paden vervangen door Belgische blauwe hardsteen.

Renovatie Duitse oorlogskerkhoven

Landschapsarchitect Andy Malengier

Beide begraafplaatsen werden naar aanleiding van de herdenking van WO I in opdracht van de *Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge* grondig gerestaureerd en gerenoveerd door de West-Vlaamse landschapsarchitect Andy Malengier, in samenwerking met architect Dries Vanhove. Malengier, die de voorbije jaren heel wat spraakmakende begraafplaatsen heeft gerealiseerd, onder meer in Wervik, Zonnebeke, Oostrozebeke, Vleteren, Oedelem, Watou, ... mag stilaan een expert in funeraire (landschaps)architectuur worden genoemd.

In Langemark werden naast de opsluitstenen van het massagraf ook de bestaande bestratingen en terrassen vernieuwd. Er werden nieuwe bestratingen aangelegd, trappen opgeknapt en drainages aangelegd. De grasvelden werden opnieuw ingezaaid, hagen geroid en een geschikte toegangsbestrating voor mindervaliden gecreëerd.

Malengier kon de *Volksbund*, Erfgoed Vlaanderen en de gemeente Langemark met veel overredingskracht ervan overtuigen om het inkomgebouw te restaureren en vooral om de verdwenen muur tussen de erehal en het 'kameradengraf' herop te bouwen. Hierdoor werd de door Tischler oorspronkelijk bedoelde

beleving van de begraafplaats in ere hersteld. Ook de beelden van de vier treurende soldaten kwamen opnieuw op hun oorspronkelijke plaats terecht.

In Vladlo werden de verhardingen heraanlegd, de betonnen tegels werden vervangen door tegels in Belgische blauwe hardsteen. De grasvelden werden opnieuw ingezaaid en alle graftegels werden gereinigd en terug op niveau gelegd. Ook het inkomgebouw kreeg een grondige opknapping.

Groenbedrijf Daniël Seru en Zonen

Het bedrijf Daniël Seru & Zonen uit Veurne was verantwoordelijk voor de renovatiewerken van beide begraafplaatsen. Oorspronkelijk was Daniël Seru & Zonen een groene firma gespecialiseerd in beplantingen en tuinaanleg. Geleidelijk aan is het bedrijf geëvolueerd naar infrastructuurwerken. De werken omvatten opbraak- en grondwerken, verschillende types funderingen en verhardingen, het plaatsen van lijnvormige elementen, alsook alle straatmeubilair, signalisatie, verlichting, beplantingen, ...

Groenaanleg en -onderhoud blijft echter een belangrijke activiteit van Seru en het zusterbedrijf Segro: het aanleggen van parken, speelpleinen en sportvelden, terrassen en waterpartijen,

en het onderhoud van wegbermen en groenzones, het snoeien van bomen, ...

Ze hebben een groot aandeel gehad in de verfraaiing van de provincie West-Vlaanderen, waar ze talloze projecten hebben uitgevoerd voor gemeenten, steden en openbare besturen. Naast de klassieke groenzones staan ze tevens in voor het onderhoud en indien nodig het herstel van de vele militaire kerkhoven in West-Vlaanderen.

Websites

www.andymalengier.be
www.seru.be

openbaargroen.be is een campagne van VLAM voor meer deskundigheid bij de aanleg van openbaar groen

www.openbaargroen.be
digitaal platform voor groenambtenaren, boomkwekers en tuinaannemers